

No signal input

Prvi utisci koji se dobiju u vojsci jesu zbunjenost i konstantna drugačija vizura odnosa koji se nalaze van tog ograđenog prostora. Sličnu situaciju možemo videti i kod posetilaca galerija koji gledaju savremenu umetnost u našim zemljama (exYU), zbunjenost i drugačija perspektiva sveta u kojem živimo.

PT: Kako gledaš na takvu situaciju i šta misliš o prostoru vojske i o prostoru umetnosti?

MM: Prostor zbunjenosti je nešto što identifikuje čitavo društvo u poslednjih deceniju ili više. Simptom nerazumevanja umjetnosti i novog umjetničkog “jezika” samo dodatno naglašava potrebu za nužnom kulturnom i umjetničkom emancipacijom društva. Sa druge strane, upravo je projekat “Služim umjetnosti”, kao i serija radova Sitno identifikovala, mapirala i formalizovala tu “tranziciju” prostora i društva koja je u ovom slučaju koincidirala sa mojim ličnim iskustvom. Mislim da koliko postoje drastične razlike u doktrinama umjetnosti i vojske, jednako tako postoje i velike sličnosti u smislu upotrebe-zloupotrebe oba sistema. Upravo sam pokušao kroz seriju radova “Sitno” ispitati mogućnosti primjene jednog “dril” pristupa koji je svojstven vojsci u kontekstu umjetnosti, i koji se u ovom radu ogledao kroz forsiranje svakodnevnog kreativnosti.

PT: Sa druge strane, nameće se jedan odnos: vojni rok 9 meseci (koliko si ti služio) i artist rezidens program?

MM: Na sreću ili žalost prije nego sam počeo performans nisam imao iskustvo rezidensa, a mislim da je to odlična analogija sa služenjem vojnog roka. Danas sistem umjetničkog rezidensa funkcioniše veoma slično, od toga da imamo proces razmatranja raznih kandidata (regrutacije), prijedlog projekta koji bi se realizovao i ugovor o prihvatanju obaveza i uslova (zakletva), te realizacija zadatih okvira rada-projekta. Takođe u tom procesu selekcije prihvatanje podobnih odnosno privatljivih koji se uklapaju u politike ili ideologije institucije koja ih poziva.

PT: Umetnost je tokom svoje istorije uvek težila da napravi jedan novi iskorak koji je u našem vremenu postao toliko drastičan, da imamo mešanje realnosti i simulacije realnog koja vodi ka virtuelnom prostoru. Kako ti vidiš mesto umetnosti i mesto umetnika u datim okvirima?

MM: U poslednjim vjekovima umjetnost je najvećim dijelom institucionalizovana u sistem kulturnih institucija, muzeja, galerija... Tokom postojanja tih institucija formirao se ili bolje rečeno kreirao jedan simulakrum umjetničke stvarnosti. Ta stvarnost ili realnost je htjela mi to priznati ili ne postala jedna artifičijelnost zaštićena i izolovana od stvarnosti života. U modernom svijetu institucija muzeja je preuzela ulogu pseudohramova u kojem se sistemi kulture posmatraju, koriste i tretiraju kao prostor vjerovanja, vrlo sličan onom religijskom. U suštini gotovo da elementi umjetničkog sistema posjeduju sve karakteristike i obrasce religijskih. I upravo u tom segmentu se danas nalazi moć kulture, umjetnosti ali i samih umjetnika, naravno ukoliko su svjesni te pozicije.

PT: Nameće se još jedno pitanje. Svi pokušavaju da tokom svog rada prikažu sebe i svoje lice, da budu vidljivi, ti u radu svoje lice skrivaš i okrećeš ledja objektivu kamere?

MM: Danas su performativne umjetničke prakse govor umjetnika u prvom licu, i to u onom direktnom, brutalnom obliku emitovanja performativnog-vizuelnog teksta. U ovom slučaju procesualnog rada u kojem je publika odsutna i u kojem je umjetnik sopstvenom odlukom u samoizolaciji. Osnovna pretpostavka komunikacije između dvije osobe jeste pozicija “licem u lice”, u ovom slučaju formalni element izolacije umjetnika je naznačen pozicijom okrenutih leđa prema kameri, ali u krajnjem slučaju i posmatraču.

PT: Kad već govoriš o odsutnosti, koliko je ona bila bitna dok si radio "Sitno"? Drugim rečima, na koji način ta vrsta drilovanja, kao i odsutnost uticala na stvaranje celokupnog opusa od 274 (ispravi, ako grešim) rada?

MM: Od svih radova tokom tih devet mjeseci jedino je "Sitno" serija bile nepredvidiva i izvan pretpostavke rezultata. Zapravo sam želio pokušati kroz te radove ispitati mogućnost svakodnevne kreativnosti ali i svakodnevno generisanje različitih ideja. Sa druge strane uzvik "Sitno" u vojsci služi da bi se odbrojavali dani do kraja vojnog roka, tako da sam posredstvom tog rada odbrojavao dane služenja umjetnosti u ovom slučaju.

PT: A kreativni sklekovi, kako zoveš radove iz ciklusa "Sitno", u sebi sadrže jedan duhovit prikaz da niti jedan dan ne sme da prođe bez crte. Osim preuzimanja manirističkog pristupa, ceo ciklus ima jedan snažan odjek promišljanja i zabeleški koje u sebi nose potrebu za brisanjem linearnosti koja je karakteristična za dato okruženje. Kako na to sada gledaš?

MM: Linearnost i manirizam idu ruku pod ruku, a ovi radovi su pored sličnog formata u svom formalnom pristupu pokušali u potpunosti iskočiti iz sistema sličnosti i varijacije. Negdje sam naprosto podbacio u toj ideji. U tome svemu sam imao prevelika očekivanja i od samog sebe, mislim da sam tada došao do granica svojih mogućnosti, ali i do pomjeranja istih. Mislim da umjetnost nužno sebi mora postavljati nemoguće ciljeve, jer jedino na takav način izlazimo izvan klišea ustaljenog i komotnog.

PT: Zanimljiv mi je odnos vojske, kao snage jedne države (tada si bio u kasarni kao vojnik), nakon izvesnog vremena ta moć je oslabila i umesto nje je stigla *snaga umetnosti*, kasarna biva zamenjena Akademijom (postaješ profesor). Kada se pogleda tvoja biografija, samo si presvukao uniformu. Kako razumeš pojavu *snage umetnosti*, i, da li i koliko umetnost može da menja?

MM: Ubjeđenje iz kojeg možda najviše stvaram je presumpcija umjetnosti kao pozicije moći. Ali one moći koja ne služi samo da bilježi i uljepšava svijet oko sebe već da ga u isto vrijeme i mijenja. Slučajno ili ne upravo na tom prostoru bivše kasarne su se ukrstile-smijenile dvije pozicije ili dva sistema moći. Postavlja se pitanje, čijim idejama služimo u tim sistemima moći, jer kulturni kao i vojni sistem je sastavni sistem svake ideologije. Što znači služiti vojsci, i šta znači služiti umjetnosti? Razlike su velike, ali u isto vrijeme i male. Razlike su velike u sredstvima koje se koriste, a male u krajnjem rezultatu doprinosa i očuvanja društvenih vrijednosti ili proklamovanja zacrtanih ideoloških ili nacionalnih kulturnih politika. Tako da je sam performans naznačio tranziciju iste borbe ali novim sredstvima i oruđima.

PT: Budući da pričamo o umetnosti kao takvoj, kao i o pojavi kulture u današnjem vremenu, koliko je umetnost uspela da uđe u realnost i celokupno društvo?

MM: Kod nas prakse umjetnosti kao direktnog interpelatora stvarnosti i nisu baš toliko poznate. Ideja da umjetnost interveniše u realnosti pretpostavlja rad sa nepredvidivim okolnostima koje stvarnost nosi sa sobom. Takve umjetničke prakse prije svega su umjetničke prakse u kontekstu koje teže da se na bilo koji način uvuku u stvarnost/realnost društva i da intervenišu unutar istog. Što znači da su elementi takvog rada usidrene u okolnostim u kojim je rad nastao. U tom smislu treba prihvatiti sve senzibilne ali i brutalne aspekte koje takvo djelovanje nosi sa sobom. Kompletan "Služim umjetnosti" projekat je pokušao generisati takvu praksu, asimetričnu i atipičnu za naš sistem kulture.

PT: Šta je za tebe prostor i kako vidiš/čitaš prostor kasarne, prostor Akademije, prostor Muzeja, galerija, i javni prostor?

MM: Pitanje je veoma široko ali ću pokušati odgovoriti kratko. Svaki od tih prostora vidim kao potencijalni prostor za intervenisanje i transformaciju. Prostor galerijskog ali i javnog je mogući prostor eksperimenta i transformacije funkcije. Mislim da previše specifične umjetničke prostore posmatramo kao izuzetne i ekskluzivne prostore za predstavljanje umjetnosti. Ova vrsta shvatanja je i samokritika na ličnu umjetničku praksu koja se najčeće oslanja na tipičnu institucionalnu reprezentaciju.

PT: Pošto si završio sa radovima i izašao iz takvog prostora, radovima je bio potreban prostor za komunikaciju da se uporede i nađu svoje mesto i značenje. Drugim rečima, da li se javlja situacija u kojoj imamo objavljivanje i traženje potvrde vrednosti i otkrivanje istine, za razliku od svega što se dešava unutar kasarne što mora ostati tajno i skriveno?

MM: Umjetnost je proces istine, ili sredstvo pomoću kojeg možemo doći do istine. Ta istina vrlo često izgleda fiktivno, nadrealno, sarkastično pa čak i brutalno. Ali bitno je da shvatimo mogućnost tok procesa ali i odgovornosti samih umjetnika da preuzmu ulogu "poligrafa" u svojim društvima. Tada se dešava trenutak u kojem razni oblici, društvenog, političkog i socijalnog poprimaju formu artefakta, odnosno bivaju transformisani u artefakte.

PT: Kada si bio u kasarni u svojstvu vojnika, tada se javljala dokolica, kao mesto viška vrednosti, ujedno i problem korišćenja vremena. Kao umetnik koji stvara *suvišno delo*, dokolica ti služi kao mesto promišljanja nastalog rada. Da li si zahvaljujući takvom mestu rešio da se izmestiš iz uloge vojnika i time započneš celu seriju radova Sitno?

MM: U komandovanju i upravljanju vojskom postoji jedno nepisano pravilo, a to je da je "Slobodan vojnik problematičan vojnik". Ja sam to pravilo pokušao primjeniti u umjetnosti i transformisati u problematičnu izjavu da je "Slobodan umjetnik problematičan umjetnik". U našim društvima težnja ka statusu "Slobodnog umjetnika" je vrlo problematična, čim neko zakonom odredi šta definiše slobodu znači da sloboda uopšte ne postoji. Mislim da bi u tom slučaju trebalo jasnije definisati pojam slobode. Serija radova Sitno je pokušala istražiti i analizirati slobodu u zadatim ograničenjima i pravilima.

PT: Možemo li razumeti da su radovi iz ciklusa Sitno nastali, osim kao potraga za istinom, i kao vrsta otpora-bunta unutar kasarne, pošto je to okruženje za umetnost bilo *neprijateljsko*?

MM: Umjetnost se gotovo uvijek rađa iz otpora, da li otpora prema materijalu, društvu, ideologiji, porodici ili nečemu drugom. Umjetnost bi trebalo da bude ne samo reakcija na nešto, već i akcija u odnosu na nešto. Definitivno je to da je ovaj rad bio upravo bunt i otpor prema vojnim totalitarnim sistemima, ali ne samo vojnim već i onim kulturnim koji koriste sisteme represije i isključive totalitarnosti.

PT: U tvojim radovima je telo veoma bitno, a u ciklusu Sitno memorisanje i razmišljanje o umetnosti je u prvom planu. Koliko su za tebe sećanje i memorija važni?

MM: Sjećanje i memorija su oblici ličnog, personalizovanog i iskustvenog. U ovom slučaju značaj sjećanja i memorije su bili važni jer su bili osnovni i glavni predmet preoblikovanja i kritikovanja. To su radovi koji su upravo bili sublimni objekti lične ali i kolektivne traume, kako iskustva vojnog prostora i doktrine, tako i nekih umjetničkih represivnih iskustava tokom školovanja na Akademiji.

PT: Osim što si tokom rada na ciklusu Sitno shvatio svoja ograničenja i granice, koliko je ciklus

ovih radova bio bitan za nastanak kasnijih radova?

MM: Čitava serija Sitno radova je stvarana bez neke velike pretencioznosti i opterećenost, ali veliki broj tih radova je kasnije poslužio upravo kao polazište ili skica za radove većih dimenzija pa čak i čitave izložbe. Mislim da je upravo ta njihova neopterećenost i različitost glavna vrijednost.

PT: Zanima me tvoj stav u vezi sa fluidnošću medija i korišćenje različitih medija unutar tvojih radova?

MM: Svaka vrsta medijske kastracije je loša, ali u isto vrijeme da bi se mjenjao medij umjetnik mora da poznaje strukturu i strategije i modele realizacije istog. Osnovna strategija moje umjetničke prakse jeste upravo konstantna promjena medija, ali u odnosu na same ideje. Mislim da značaj umjetničke strategije treba da bude ekvivalentan značaju izbora medijske strategije. Vrlo često odlične ideje zbog lošeg izbora medija u potpunosti upropastimo ili vrlo loše prezentujemo.

PT: Koliko je stalno menjanje medija uticalo na tvoje radove I tvoj stav o umetnosti?

MM: Mislim da je često menjanje medija dosta doprinjelo jednom širem razmišljanju jer je proširilo polje različitih mogućnosti realizacije radova. Vrlo često prostor i formu mišljenja umjetnosti definišemo na osnovu našeg iskustva korištenja različitih medija. Tako da što veće iskustvo korištenja različitih medija, to veće polje generisanja i kreiranja novih ideja. Iz tog razloga danas je sve veći značaj edukovanja na studentskom nivou o što većem broju različitih umjetničkih praksi i medija.

PT: Da li umetnost mora biti *istinita* i koliko je danas bitna?

MM: Treba i mora da bude istinita, jer je jedino tako i društveno odgovorna. A jedino kao društveno odgovorna postaje i bitna u društvu.